

LBRIS

We know
books

VASILE IGNA

EXERCITII DE PRUDENTĂ

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2026

Cuprins

Pe prag.....	9
I. Exerciții de prudență	11
II. Din <i>Carnet(e) de noapte</i>	35
III. Dialog cu Daniel Cristea-Enache	109
Runda I. <i>Dare de seamă despre marginile și miezul unui Curriculum vitae în desfășurare.</i>	111
Runda a II-a. <i>Natura are o sinceritate immanentă, ea nu minte și nu se preface.</i>	117
Runda a III-a. <i>Pe drum, după ce stăm de vorbă ba cu biologia, ba cu fizica, dăm mâna cu credința.</i>	121
Runda a IV-a. <i>Întotdeauna mi s-a părut indecent să folosesc în poezie persoana întâi</i>	127
Runda a V-a. <i>Cum vorba, „lămurirea”, n-a dat rezultatele așteptate, au intrat în joc biciul și pușcăriia.</i>	131
IV. <i>Praguri trecute sau cum se încheie cărțile mele de poezie.</i> ..	139

Nu poți invoca poezia (cum ai invoca numele unui zeu sau al unei iubite), deoarece invocația presupune înțelegerea, iar înțelegerea înseamnă nevoia și puțința explicării. E asemenea deosebirii (sau asemănării?) dintre toleranță și indiferență, dintre discernământ și nechibzuință. Cum moartea ei e greu de presupus, ne consolăm cu succesiunea aleatorie a crizelor și a lungilor perioade de convalescență care le urmează. E asemenea unei răgușeli sâcâitoare după o tuse măgărească. Miracolul reînvierii ei nu e însoțit de dispariția disperării, ci de apariția luminii, a ochiului pineal care amestecă ziua cu noaptea, apusul cu răsăritul și veghea cu somnul.

Dacă țărâna, pământul în care își înfige poezia rădăcinile e mesajul său, atunci harul, aburul ce se înalță, ca un suflet în peregrinare spre un lăcaș nou, e fructul, când crud, când copt, când putred al Cuvântului. Niciodată al căutării de noi puncte cardinale ori al unor izvoare cu vărsarea în delte săpate de hârlețele unor zilieri de ocazie.



Poezia, în esența ei, e neutră. *Eu* nu e egal cu *tu* sau cu *noi*, nici *el* nu e egal cu *voi* sau cu *ele*. Persoana e absentă nu pentru că așa vrea cel ce scrie, ea trebuie să fie absentă pentru că poezia nu aparține eului explicit, manifest, ci eului neutru, care nu e nici masculin-viril, nici feminin-delicat, ci neutru pur și simplu. Neutru, dar nu asexuat. Poezia nu are miros, dar are ritm, poezia nu are ecou, dar are sunet primar, care nu e nici de clopot, nici de orgă, nici de flaut, nici de vioară. Poezia e sunetul însuși, încopciat cu nasturii de sidef ai cuvântului. Sunetul e vibrație, iar vibrația e inima care bate și sângele care irigă arterele invizibile ale sufletului. Cele care pulsează în tâmpla fără frontiere a incertitudinii.

Cât din poezie e cuvânt și cât limbaj?

Structuraliștii ar avea răspuns și la această întrebare, care e, de fapt, o dilemă ce poate fi dezlegată și de o vânzătoare din piața de legume. Indecența de a le pune pe același plan nu rezolvă mare lucru, dar transformă poetul adevărat într-un frate de cruce cu versificatorul, care are întotdeauna sângele în altă parte decât în vârful creionului.



Dacă adesea vorbește în Pustiu – și chiar astfel vorbește! –, poetul îmbracă veșmintele lui Ioan Botezătorul și, în loc de apa Iordanului, botează cu miezul fierbinte al lacrimii.



Asemenea limbajului care, se știe, nu datorează nimic întâmplării, ci ordinii interne a minții, nici poezia nu datorează nimic acestuia decât, poate, acordul tacit dintre sunete și eco-ul lor în teritoriul fără de granițe al visului. Visul disimulează, dar nu ascunde, după cum nici poezia nu arată, ci sugerează. *Arătarea* (chiar și atunci când ia chipul unei fantome) povestește, descrie, identifică, în timp ce poezia *ascunde*, vorbește prin semne, precum surdo-mușii. Vede fără de ochi, ascultă fără de urechi.



Unu e multiplu și contradictoriu, *doi* e singur și izolat. *Unu* este inteligibil, *doi* este divizibil, se poate împărți, are limitele mișcătoare precum unda unui lac în preajma înserării. Poezia e vântul stârnit din senin ce face vizibile încrețiturile apei, prevestind furtunile viitoare. În mijlocul lor se ascunde, intrând pe furiș, inefabilul.

Are poezia sens? Da, în măsura în care sensul este immanent, iar imanența este înveșmântată în pânzele imaginației, ale rațiunii și ale simțurilor. Ale simțurilor elementare. Ale fiecăruia, pe rând, și ale tuturor deodată.



Poezia are tiparul pe care-l imprimă gândul autorului, nu cel pe care-l cioplește, instinctual și neîndemânatic, cititorul. Iar acesta din urmă trebuie să știe că, atunci când busola sau sextantul sunt defecte, se poate orienta după stele.



Cum se „comunică” în poezie? Dacă ai auzul ascuțit și imaginația pusă la lucru, prin „telefonul-fără-fir” ce leagă, asemenea cratimelor invizibile ale unor raze de lună, miresmele care însoțesc nașterea cuvântului.



Nu poți „povesti” în poezie, deoarece relația dintre cuvinte, dintre vocale și consoane, este diferită de cea din proză. În cuvintele folosite în proză nu există, cu adevărat, decât vocale și consoane: dure, moi, dulci sau calde, reci sau fierbinți, în timp ce în poezie important, esențial chiar, e spațiul dintre ele, ecoul ce răsună în mintea și sufletul poetului, pe care nu-l aude decât el. Și doar prin el dăinuie dacă el însuși, poetul, a reușit să-i dea viață.

Cât ecou, atâta durată! Scadența vine întotdeauna după ce efemerul a convertit clipa în durată.



Am iubit dintotdeauna insulele. Doar acolo am încercat senzația că te găsești înconjurat de ceva în perpetuă

mișcare și transformare, că valurile mării sau ale oceanului sunt întotdeauna pregătite să primească pașii ezitanți ai Mântuitorului. Mersul pe ape nu e relevant decât în comparație cu mersul pe uscat. Acesta este și miracolul poeziei: un mers pe ape în întâmpinarea carității și a luminii. Doar că, spre deosebire de veleitar, de pedestraș, poetul adevărat nu trebuie să învețe zeci de ani să pășească pe ape. El se naște gata învățat. Pentru pedestraș e mult mai simplu să cheme luntrașul care să-l treacă pe celălalt mal. Și niciodată nu va avea sentimentul că slujbașul care ține vâsla în mână poartă masca în infinită metamorfoză a lui Charon.

Așa-zisele daruri supranaturale nu sunt altceva decât prelungirea invizibilă a harului.



Neutralitate sau impersonalitate?

Dacă ar fi să vorbim despre cea de-a doua, n-aș găsi nimic mai potrivit de spus despre poet (poate și despre poezie) decât să repet ceea ce spunea împăratul Hadrian în cuvintele Margueritei Yourcenar, cea de-a doua mamă a sa: „Un homme qui écrit ou qui calcule n'appartient plus à son sexe. Il échappe même à l'humain”.

Cu toată iubirea pe care i-o port, mi-ar fi greu să nu-mi contrazic Împăratul. Impersonalitatea lui nu era deloc... neutră, dar, la rigoare, n-ar fi chiar fără sens ca un poet să încerce să mascheze o bună parte din alcătuirea sufletească proprie pentru a aspira să devină *al tuturor*. Și să nu-i fie teamă că se falsifică. Pentru daruri nu se percepe dobândă, întotdeauna rămâne destul pentru a o lua de la capăt.



Poezia e emoție? Se prea poate, cu condiția elementară de a nu stoarce lacrimi. Sau dacă le provoacă, să le păstreze în spatele pleoapelor, acolo unde se confundă cu retina și cu chin-gile inefabile ale lucidității și ale îndoielii. Nu de *eul* orgolios și fad al narațiunii biografice și al vanității are ea nevoie, ci de

cel minuscul, greu accesibil, al seninătății tragice. Al recursului la umbră, ce face din *unu* nu doar *dublu*, ci multiplu, asemenea unui clopot dintr-o biserică de țară care se amăgește că poate risipi norii plini de grindină și năduf. Repetiția e succesiune și succesiunea e remediu, uneori drog. Umbra: o strângere de mână a eternității.



Ce e de făcut, totuși, cu gazetăria versificată? Nimic! Nu repet un loc comun atunci când spun că, dacă totul e poezie, nimic nu e poezie. Altfel spus, acolo unde e loc pentru oricine, nu e și locul meu. Purgatoriul e între infern și paradis, dar nu e pentru neputincioși, ci pentru nehotărâți. Iar nehotărârea e un fel de camuflaj transparent prin care se văd nu doar tegumentele, ci și măruntaiele. Pregătite pentru asaltul maladiilor și pentru inevitabila explozie finală.



Un somn fără vise, iată ce ar putea fi, până la un punct (maxim? minim?) poezia. Un somn care se doarme pe el însuși, inventându-și visele ca pe niște cuvinte dintr-un dicționar ce plutește deasupra norilor. Nu e nimic oniric acolo, totul e o realitate zămislită în timpul treziei. Unde spiritul e nu doar subtil, ci și foarte curtenitor. „*Des parents-gateaux*”, cum ar zice unul dintre întemeietorii suprarealismului. Totul e să nu scapi cuvintele din mână sau, dacă le scapi, să le oblojești articulațiile care suferă de pe urma prea multor genuflexiuni.



Sufletul pur se simte foarte bine înfășurat în poezie. Analogiile îl bucură, rimele sau asonanțele îl melancolizează, camuflajul e reciproc. Relația dintre acesta și sens e asemenea unei reacții chimice care îți scapă de sub control, care, în loc să scoată fum sau aburi, începe să bolborosească, acoperind înțelesul cu un murmur ce se alimentează din el însuși.

O probă: diferența ori asemănarea între *forma* poeziei (înfățișarea „concretă” a dispunerii cuvintelor, a versurilor sau a corpului propriu-zis al textului etc.) și *rostirea* ei. Altfel spus, raportul inefabil dintre imagine și sunet. Mediat de ochi, catalizat de memorie și metabolizat de emoție, *sensul* îmbracă o haină de sărbătoare, care, cu siguranță, nu va deveni nicio-dată o cămașă de forță.



De ce n-am citi „gazetăria versificată” ca pe o simplă permutare aleatorie, „asistată” de instinct și urmată de asamblarea premeditată și vag ordonatoare a unor fapte, de cele mai multe ori diverse, care nu au șansa de a deveni fapte de limbă? Poți să le respecti efortul, dar nu le poți iubi rezultatul.



Și, iarăși: De ce n-am putea privi un cuvânt cu aceeași ochi cu care privim trupul unei fecioare nubile ce visează nu doar pe Făt-Frumos, ci și casa plină de copii? Ce legătură are înfățișarea ei cu cuvântul amor sau iubire? Diferența de etimologie nu se transformă în diferență de sens, ci în sunet cu frecvență distinctă și accente schimbătoare. Altfel spus, umblă fiecare pe picioarele lui. Chiar și pervertite de uzul vulgar, poporan, de fiecare zi, cuvintele au propria „experiență” existențială, respiră singure, dar trăiesc împreună. Poezia le schimbă identitatea, dar nu și sexul.



Nu poți invoca poezia, deoarece invocația înseamnă înțelegere, iar înțelegerea înseamnă recunoaștere și explicare. Nu o poți chema, cum ai invoca numele unui zeu sau al unei iubite, întrucât ar trebui să accepți că poți fi, concomitent, tolerant și indiferent, blând și arțăgos, clarvăzător și obtuz.

Doar că diferențele nu sunt de esență, de natură, ci de percepție.

Poezia nu e perfectă decât dacă-și acceptă neputințele, limitele și dreptul la diferență. Miracolul ei nu e în potrivire, ci în antiteză, nu în flacăra, ci în cenușă, nu în foc, ci în fuiorul de fum care urcă spre înalt. În umilința orgolioasă a spunerii, nu în efortul, la îndemâna oricui, al ascultării. Astfel încât sensul nu e altceva decât cea mai directă, chiar dacă nu întotdeauna cea mai evidentă sau mai inteligibilă, cale spre *scop*. Comunicare și comprehensiune. O comuniune consensuală în care sunt absente actele legalizate și codurile imuabile ale judecătorilor de circumstanță.



Eu cred că poezia nu e doar sens, înțeles, ci și sunet, vibrație asemenea celei a coardei unui instrument muzical. Asemenea, să zicem, viorii, violoncelului, contrabasului, pianului. O coardă e capabilă să nască nu doar o melodie de o suavitate extraordinară, ci și zgomot, o erupție de vulcan, o cădere ca de cascadă.



Când începi să povestești în poezie, ar fi mai înțelept să te lași de meserie și să te apuci, eventual, de proză. La drept cuvânt, poezia în sensul cel mai propriu este menită să *cânte*. Dar nu cuvintele *cântă*, ci spațiul dintre ele, în timp ce proza cântă și ea, dar odată cu respirația cititorului. De pildă, romanul nu se „compune” după o schemă prestabilită, el se așază strat după strat, se umflă sau se restrânge, după cum bate gândul sau amintirea. Dacă mi-e permisă o metaforă cam forțată, probabil, e cam cum se formează norii, adunând vaporii de pretutindeni, strângându-i laolaltă și așteptând să se petreacă acel *ceva* miraculos care îi transformă în ploaie. Și ploaia în apă și apa în viață. Văzută sau nevăzută, imaginată sau trăită, proza e viață. Iar viața, poveste.

Dacă universul este mobil, într-o perpetuă mișcare, transformare și, probabil, evoluție, poezia este *pioneza* (cuiul transcendental?) care-l fixează în visul de taină al creatorului ori în închipuirea cititorului.

Ea face din temporalitate atemporalitate și din cuvânt sunet. Toți marii poeți, inclusiv cei dinaintea lui Hristos, sunt contemporani cu Einstein. Doar că relativitatea lor nu se poate nici evidenția, nici demonstra cu ajutorul calculelor matematice. Pentru poet, curbura câmpurilor gravitaționale este simultană, spațiul-timp nu se dilată și nici „povestea” lui nu se termină de îndată ce a fost spusă. Poetul este „de-o ființă” cu limba, ecoul graiului lui durează și după ce ecoul cântecului păsării se stinge în văzduh.



Ne raportăm mereu la Einstein pentru că doar odată cu el relativitatea a devenit „lege”, cu toate că nimeni, niciodată n-a fost pedepsit pentru nerespectarea ei. Doi contemporani ai acestuia, un estetician și un poet, amândoi foarte mari (Benedetto Croce și Ezra Pound), ajung aproximativ la aceleași concluzii și sugerează (nu stabilesc!) cam aceleași criterii în judecarea poeziei. Primul, Croce, crede că poetul (și, prin urmare, poezia) trebuie să urmeze următoarea regulă „sfântă”: „ura față de urât, îngăduința față de imperfecțiune și indiferența față de părțile structurale”, în timp ce marele eretic, Pound, crede că literatura (poezia) a fost creată „de următoarele „clase de persoane”: „inventatorii”, „maestrii”, „diluatorii”, „scriitorii buni fără calități frapante”, „scriitorii de *belles-lettres*” și „inițiatorii de mode”.

E adevărat, unul formulează criterii, celălalt selectează tipuri, categorii; unul lucrează cu abstracțiuni, celălalt cu temperamente.

Unde se află poezia în aceste standuri și vitrine de supermarket în fața cărora cititorul-cumpărător se oprește, așteaptă îndelungat, pipăie curios și miroase derutat?

Răspunsul cel mai onest e vag rabinic: peste tot și niciunde! Unii scriu, alții vorbesc și toți *fac* poezie. Doar că poezia „vorbită” e plauzibilă atunci când are la temelie o „viziune”. Fabula fără miraculos este o povestioară cu sfârșit previzibil și rezonanță minoră. Proza versificată e transpunerea însoțită de sunet a poveștii unui aed afon sau al unui instrument dezacordat. Face zgomot, dar nu și sens. E tentația spre un exces de înțelegere acolo unde ar fi nevoie ca *vorba* să ascundă mai mult decât să arate.

Cel care scrie poezie este întotdeauna pe eșafod, în timp ce acel care scrie versuri este anonimul din public ce se înalță pe vârful picioarelor spre a vedea mai bine lațul spânzurătorii sau cuțitul ghilotinei (niciodată... glonțul, cu traiectorie imprevizibilă!).

Și paradoxul este că, cu cât vede mai bine, cu atât îndepărtează de el gândul propriei vinovății și perspectiva unei pedepse similare. De aceea, el nu plânge, ci înjură în gând și pleacă indignat, dar se așază, de îndată ce ajunge acasă, cu capul pe pernuța moale a acceptării și a compromisului cu sine. Apoi se scoală, strigă la el însuși și se uită mulțumit în oglindă. Celebrul adagiu *Indignatio facit versus* devine, astfel, o probă în plus că *indignarea* (adică privirea reprobatoare, violența asupra propriei persoane sau asupra lumii din jur) *poate* naște versuri sau pamflete, dar nu poezie.

În acest caz, limba nu mai este un mobil, un vehicul sau un intermediar, ci un acoperământ mai mult sau mai puțin conjunctural, o unealtă rudimentară de sub osârdia căreia nu izvorăsc decât mediocritate și gând plat. Cum nimic (niciun lucru, niciun om, niciun animal, nicio floare) nu e urât prin el însuși, rămâne să acceptăm că totul depinde de privirea celui care-l judecă și evaluează, apreciindu-l sau desconsiderându-l.

Astfel încât antipoezia despre care vorbește Croce ar începe exact în momentul în care „inspirația” transformă cuvintele în sine (care nu sunt nici urâte, nici frumoase, nici devreme acasă) în obiecte, în unelte (lopeți, hârlețe, pickhammere!) cu care ideea, vibrația sufletească, atașamentul estetic sunt mai degrabă acoperite cu nisip, lut și mâl decât dezvelite de stratul de iarbă încolțită sau de zgura sub care așteaptă privirea ageră a poetului și retina infinit disponibilă a lectorului.